

ЖУЛІНСЬКИЙ Микола Григорович (25. 08. 1940, с. Новосілки, нині Набережне Демидів. р-ну Рівненської обл.) — літературний критик, літературознавець, політичний і громадський діяч. Доктор філологічних наук (1982), професор (1990), академік НАНУ (1992), почесний академік НАМУ (2017). Народний депутат України (1994–98, 2002–06). Дійсний член НТШ (1992). Член НСПУ (1975; від 1998 — секретар). Лауреат Республіканської премії в галузі літературно-художньої критики ім. О. Білецького (1978), обласної літературної премії ім. В. Поліщука (1990), премії Фондації ім. Омеляна і Тетяни Антоновичів (1994), премії ім. І. Франка НАНУ (2004). Орден «За заслуги» 3-го (1997) і 1-го (2000) ступенів. Орден князя Ярослава Мудрого 5-го (2009) і 4-го (2016) ступенів.

Закінчив Київський університет (1968). Відтоді працює в Інституті літератури НАНУ (Київ): вчений секретар (1973–78), заступник директора з наукової роботи і завідувач відділу рукописів (1978–91), директор (від 1991). Голова Комітету з Національної премії України ім. Т. Шевченка (від 2008). Академік-секретар Відділення мови, літератури й мистецтвознавства НАНУ (від 2009). Один з ініціаторів створення (1989) і президент (1999–2002) Міжнародної асоціації українців. Віце-прем'єр-міністр України (1992–94, 1999–2001). У ВР України 2-го скликання — голова підкомітету з питань творчої діяльності, мистецтва, мовної та культурно-просвітницької політики Комітету з питань культури і духовності, член депутатської групи «Конституційний центр»; 4-го скликання — голова підкомітету з питань охорони історико-культурної спадщини Комітету з питань культури і духовності, член фракції «Наша Україна». Від 2006 очолює Національну раду з питань культури і духовності при Президентові

України.

Основні наукові зацікавлення: принципи й особливості втілення концепції людини в художніх образах і характерах, соціально-етичні та морально-філософські аспекти гуманістичної проблематики в літературі, жанрово-стильові зміни й тенденції; особистість і особистісне начало в українській прозі та поезії, роль і значення письменницької індивідуальності, різноманітність індивідуального світосприймання; проблеми реалізму, модернізму, постмодернізму, єдність традицій і модерності.

Дебютував у 2-й половині 70-х рр. статтями, рецензіями, передмовами як на твори українських письменників старшого покоління (О. Гончара, П. Загребельного, М. Стельмаха, З. Тулуб), так і молодшого, передусім шістдесятників (Ю. Мушкетика, Є. Гуцала, В. Дрозда, Ю. Щербака, В. Коротича, Б. Олійника, В. Положія, Л. Скирди, Г. Пагутяк). Після певної данини темам соцреалізму, зокрема у колективних працях і збірниках («Людина праці — герой літератури», 1974; «Контрасти», 1978; «Нова епоха — новий герой», 1979; усі — Київ), Ж. звернувся до активного обговорення актуальних питань суто літературного характеру («Проблема героя чи герой без проблеми?» // «Вітчизна», 1974, № 5; «Де сходяться лінії двадцятого століття?» // «Дніпро», 1979, № 8; «Обнадійливий досвід прози» // «Вітчизна», 1980, № 12; «Страшні слова, коли вони мовчать» // «Літературна Україна», 1984, 13 вересня). Загальні тенденції літературного процесу з'ясовує переважно на основі аналізу художнього світу окремих особистостей зі зверненням до біографічного методу, психології творчості, що засвідчив цикл оригінальних портретів-діалогів із В. Земляком, І. Чендеєм, Є. Гуцалом, В. Дроздом, Р. Іваничуком, В. Шевчуком та ін. (зібрані у кн. «Наближення», К., 1986).

Від 2-ї половини 80-х рр. Ж. був одним із перших серед тих, хто займався поверненням у літературу імен репресованих письменників та їхніх творів, присвятивши низку публікацій М. Хвильовому, Г. Чупринці, М. Драй-Хмарі, Г. Косинці, В. Поліщуку, Г. Михайличенку та ін. у спеціальній авторській рубриці «Сторінки призабутої спадщини» газ. «Літературна Україна» (1987–90), написавши передмови до окремих видань П. Куліша, В. Винниченка, Т. Мельничука, статті про письменство української діаспори — І. Багряного, У. Самчука, Д. Гуменної, І. Огієнка, Б. Лепкого, О. Теліги, О. Ольжича. Своєрідним підсумком цієї літературно-критичної наукової діяльності Ж. стала кн. «Із забуття — в безсмертя» (К., 1990; Державна премія України імені Тараса Шевченка, 1992), в якій нариса про заборонених

у СРСР письменників подано разом із взірцями їхньої творчості.

У науковому доробку Ж. — також розвідки з класичної літератури, творчості Г. Сковороди, І. Котляревського, Лесі Українки, М. Гоголя, а найбільше — Т. Шевченка та І. Франка. Основні теми й проблеми його шевченкознавчих студій — світова велич, націєтворча місія, непроминяльне значення поета в обстоюванні ідентичності українського народу. Ж. послідовно доводить, що Т. Шевченко глибоко повірив у невичерпні можливості свого народу, рідної мови і заклав основи етнонаціональної програми, ствердив нову художню модель України, її історії, духовності і культури («Тарас Шевченко: повернення “в нашу Україну”» // «Урядовий кур’єр», 1999, 10 березня), врятував націю від жорстоких асиміляційних впливів, які «пронизували звідусіль Україну»; наголошував на актуальності суворого осуду духовного невілляництва, агресивного яничарства, продажності української еліти, відсутності у народу єдиної національної волі («Шевченко: діалог з Богом за Україну» // «Літературна Україна», 2000, 9 березня). Геній Т. Шевченка, стверджує Ж., не лише в тому, що український юнак, підпасич із «кирилівських бур’янів» піднісся до поетичних, світоглядних, інтелектуально-філософських вершин і вимірів свого світу і багато в чому випередив його, а й що він з найбільшою сатиричною силою, на яку не спромігся жоден із мислителів Російської імперії, засудив наругу царизму над свободою, деспотією, монархією та імперією як такі. Завдяки пророчій, трансцендентній силі свого слова він став «вічним джерелом оновлення українського духу».

Від 90-х рр. літературно-наукова праця Ж. тісно переплітається з його державно-політичною діяльністю, що вплинуло на розширення тематичного спектра публікацій, які відзначаються загальнокультурологічною спрямованістю, порушують злободенні питання про функціонування української мови, її державність, розвиток освіти й науки, голодомор як геноцид української нації, його наукове й художнє дослідження, проблеми націєтворення і нігілістичних постмодерністських

тенденцій («Національна ідея в ідеологічній системі державотворення» // «Слово і час», 1996, № 1; «Національна культура за умов формування нової суспільної солідарності в Україні» // «Сучасність», 1997, № 1; «Без єдиної державної мови не буде України» // «Літературна Україна», 1999, 18 лютого; «Вірю в силу духа: І. Франко, Леся Українка та М. Грушевський у боротьбі за піднесення політичної і національної свідомості української людності», Лц., 1999; «Запобігти зовнішній експансії» // «Урядовий кур’єр», 2000, 18 лютого; «Заявити про себе культурою: Тези трибунні, позатрибунні, а також роздуми й сповіді за парадною завісою», К., 2001). Опублікував спогади «“То твій, сину, батько”: Українська душа — на Голгофі ХХ століття» (К., 2003).

Основні праці

Пафос життєствердження. 1974; Людина як міра часу. 1979; Людина в літературі. 1983; Наближення: Літературні діалоги. 1986; Із забуття – в безсмертя (Сторінки незабутньої спадщини). 1990; Олег Ольжич і Олена Теліга: Нариси про життя і творчість. Вибрані твори. 2001; Духовна спрага по втраченій Батьківщині. 2002; Високий світоч віри. Голодомори в Україні та роман Василя Барки «Жовтий князь». 2003; Він знав, «Як много важить слово». 2008 (усі – Київ).

Рекомендована література

1. Пшеничний М. Зупинити мить // ЛУ. 1987, 24 верес.;
2. Покальчук Ю. Вглядаючись прискіпливо // Дружба народів. 1989. № 1;
3. Меншун В. І. Працює, щоб воскресла Україна // Трибуна. 1991. № 12;
4. 60-річчя академіка НАН України М. Г. Жулинського // Вісн. НАНУ. 2000. № 8;
5. Микола Григорович Жулинський: Біобібліогр. покажч. К., 2000;
6. Тома Л. Духовний жезл Миколи Жулинського // Київ. 2002. № 12.

В. Г. Дончик

Бібліографічний опис:

Жулинський Микола Григорович / В. Г. Дончик // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2009. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-18410>. — Останнє поновлення : 2017.

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України (докладніше).